

EGY ÉVES A NÉP ÜGYVÉDJE

A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG ÉSZREVÉTELEI

2005. JÚNIUS

A Magyar Helsinki Bizottság az Igazságügyi Minisztérium (IM), majd a Miniszterelnöki Hivatal felkérésére két alkalommal is véleményezte a jogi segítségnyújtásról szóló törvény koncepcióját, és a normaszöveg tervezetét is.

A Magyar Helsinki Bizottság különösen nagy jelentőséget tulajdonított annak, hogy ügyvédekkel dolgozó civil szervezetek szervezetként is felléphetnek jogi segítőként, továbbá, hogy a törvény személyi hatálya kiterjed ügyfeleink egyik meghatározó körére, a menekültekre és menedékkérőkre. A szolgáltatási szerződés megkötését megelőzően több belső, a Bizottság munkatársaival és ügyvédeivel történt megbeszélésen vitattuk meg a jogi segítségnyújtási rendszerben való részvételünkkel felmerülő jogi és gyakorlati kérdéseket. A megbeszélések során felmerült kérdések tekintetében részben megoldást jelentett az a Megállapodás, amely 2004. március 19-én a Bizottság és az IM és a PJSZ Országos Hivatalának vezetőivel történt egyeztetés eredményeképp született.

A Bizottság ügyfeleinek nagy részét a menedékkérők adják, akik mint a Jstv. személyi hatálya alá tartozó személyi kör, az államilag finanszírozott jogi segítségnyújtás kedvezményezettjei. Ügyfeleink másik jelentős csoportja büntetés-végrehajtási intézetekben fogva tartott elítéltek, illetve előzetes letartóztatásban lévő terheltek, akik az esetek túlnyomó részében szintén rászorultnak minősülnek. Az IM és a Bizottság által az eljárás egyszerűsítésére létrejött megállapodás nélkül a fenti két személyi kör azonban nehezebben, vagy egyáltalán nem jutna hozzá a törvény alapján számukra is nyitva álló ingyenes jogi segítséghez.

Az alábbiakban felvetett problémák egy részét átmenetileg kiküszöbölte a Bizottság és az IM közötti megállapodás. Hosszú távon azonban jogszerű megoldást a jogi segítségnyújtásról szóló törvény, illetve annak részletes szabályairól szóló miniszteri rendelet megfelelő, módosított szövegezése kínálná. Ez megszüntethetné azt a jelenlegi helyzetet, hogy egy társadalmi szervezetet erőforrásain múljon az, hogy az arra jogosultak bizonyos csoportjai ne szenvedjenek indokolatlanul hátrányos megkülönböztetést a törvény alkalmazása során.

Az IM felkérésére az alábbiakban megkíséreljük összefoglalni a Jstv. alkalmazása során jogi segítőként szerzett tapasztalatainkat, s ismételten megfogalmazzuk ajánlásainkat.

1. A jogvédő társadalmi szervezetek érdekelte tétele a jogi segítségnyújtási rendszerben való részvételre

A Bizottság tapasztalataiból kiindulva a jelenleg hatályos szabályozás keretei között – a civil szervezetek számára a túlzott adminisztrációs teher és indokolatlanul e szervezeteket terhelő költségek, illetve számos kedvezőtlen rendelkezés miatt – nem „kifizetődő” a jogi segítségnyújtási rendszerben való részvétel. Megítélésünk szerint néhány, meghatározott jogterületeken sok éve jogi segítségnyújtással foglalkozó, és számottevő tapasztalatot és szakértelmet felhalmozott civil szervezet az ügyvédi, illetve közjegyzői irodákhoz képest sokkal nagyobb kapacitással tudna részt venni a programban. A Bizottság országos ügyvédhálózatot működtet több területen is („Menedékkérők hatékony jogvédelme” program, „Büntetőjogi Segítségnyújtó Program”), ezáltal a rászorulóknak jelentős csoportjának tud nemcsak hatékony, de szakmailag ellenőrzött jogi szolgáltatást nyújtani. A menedékkérők számára szinte kizárólag a Bizottság és ügyvédei nyújtanak ingyenes jogi segítséget úgy, hogy az ügyvédek heti rendszerességgel felkeresik a rászorulókat. A bv. intézetekben és a rendőrségi fogdáknak végzett megfigyelések során az ügyvédek jogi tanácsot adnak az ezt igénylő fogvatartottaknak, és megválaszolják a fogvatartottaknak a Bizottsághoz címzett leveleit. Ezen kívül a Bizottság rendszeresen szervez képzéseket a programjaiban részt vevő ügyvédek, joghallgatók és más, a jogterülettel foglalkozó szakemberek részére. A törvényalkotó nem gondolt azonban arra, hogy az ilyen „országos hatáskörű” civil szervezeteket akár anyagi, akár technikai kedvezményben részesítse.

A Bizottság kiemelten közhasznú tevékenységet végző, egyesületi formában működő társadalmi szervezet, amely alanyi adómentes szervezetként nem tartozik az Áfa-körbe, ezért Áfa-t sem igényelhet vissza. Ugyanakkor a programban jogi segítő szervezetként való részvétel feltétele, hogy a civil szervezet a jogi segítségnyújtási tevékenységet vele megbízási jogviszonyban álló ügyvédek útján nyújtsa. Az ügyvédi tevékenységet 25 %-os Áfa terheli. Ez a gyakorlatban azzal a számunkra nagyon hátrányos következménnyel jár, hogy bár a Bizottság a nettó óradíjról állít ki számlát az IM részére, az összegből a bruttó összeget kénytelen kifizetni az ügyvédeknek. Ezáltal a törvényben meghatározott – amúgy is indokolatlanul alacsony – összeghez képest jelentősen csökken a jogi segítségnyújtást végző ügyvédek részére kifizetett munkaóra díja és a költségtérítés összege. Ez a szabályozás az ügyvédek szempontjából visszatartó hatást vált ki a civil szervezetek által fenntartott jogi segítségnyújtó hálózatban való részvételére. A civil szervezet részére a jogi segítségnyújtási rendszerben való részvétel pedig csupán adminisztrációs terhet és költségtöbbletet eredményez.

Ezen kívül a Bizottság és az IM között létrejött szolgáltatási szerződésben megjelölt szakterületeken/ügytípusokban az ügyfeleinknek nyújtott jogi szolgáltatás feltételeit a jelenlegi rendszer nem biztosítja teljes körűen. Aggályosnak tartjuk, hogy bár menedékkérő ügyfeleink túlnyomó része a Jstv. alapján rászorultnak minősül, és jogosult az államilag finanszírozott jogi segítségnyújtás igénybe vételére, a jogi szolgáltatáshoz való hozzájutásuk feltételeinek egy részét, a jogi tanácsadás és a peren kívüli jogi szolgáltatás költségeinek jelentős hányadát a mai napig a Bizottság biztosítja és finanszírozza (ld. a tolmácsolással kapcsolatban alább elmondottakat is). Ugyancsak a Bizottság finanszírozza annak költségeit, hogy a Jstv. alapján peren kívüli jogi szolgáltatásban részesült menedékkérő kérelmének esetleges elutasítása esetén az ügyvéd ügyfelét képviselje a bíróság előtti eljárásban. Amíg a Jstv. tárgyi hatályát a jogalkotó nem terjeszti ki a peres ügyekre is, addig a rendszer két, egymással ellentétes irányban hat: a jogi segítő racionális, és etikai megfontolásokból kevesebb rászorulónak nyújt ténylegesen jogi segítséget, mint tehetné, hiszen az ügyfelek számának növekedése esetén nem tudja biztosítani az egész eljárás során ügyfele jogi képviselét. Nehéz lenne megértetni egy menekülttel – akinek érthető okokból minden reménye a menedékjogi eljárás sikere - miért nem vesz részt az ügyvéd a menedékjogi tárgyaláson, vagy készíti el kereset-kiegészítést annak ellenére, hogy a kérelem benyújtásakor, az államigazgatási eljárás során, illetve a kérelem elutasítása után jogi tanácsot adott és ügyiratot szerkesztett számára.

Menedékkérők esetén az ingyenes jogi segítséghez való hozzájutás biztosítása ráadásul hamarosan EU-s irányelvben¹ meghatározott minimumkövetelményként jelenik meg. E minimum szabály épp a menedékjogi kérelem tárgyában született elsőfokú elutasító döntés ellen – azaz esetünkben a bírósági eljárásban – írja elő a tagállamok számára az ingyenes jogi képviselőhöz való hozzájutás biztosításának kötelezettségét.

A jelenlegi rendszer a menedékkérők esetén – tekintettel az eljárás speciális jellegére – nem finanszírozza a jogi képviselő, ügyvéd által valóságban teljesített, peren kívüli eljárásban végzett munkaórák jelentős részét. Szolgáltatást elszámolni főként a tanácsadásra és ügyiratszerkesztésre tudunk, holott a menedékkérő meghallgatásán való részvétel ügydöntő jelentőségű lehet. Ezt az időigényes tevékenységet jelenleg a Bizottság finanszírozza.

A fent jelzett problémák megoldására vonatkozóan javasoljuk annak megfontolását, hogy az Áfa-körbe nem tartozó jogi segítő társadalmi szervezetek számára differenciált óradíjrendszer kerüljön bevezetésre, azzal a céllal, hogy a jogi segítő szervezeteket nettó összegben megillető díjazás – amely magában foglalja a költségeket is – ne legyen alacsonyabb, mint az egyéb jogi segítőket megillető díjazás.

2. A szolgáltatási szerződéssel kapcsolatos problémák

A Jstv. 66.§ (2) alapján a jogi segítő szervezetnek a vele szerződő ügyvéddel határozott idejű megbízási szerződést kell kötnie, amelynek időtartama nem lehet rövidebb, mint a szolgáltatási szerződés időtartama, azaz legalább három év.

Tapasztalataink alapján állíthatjuk, hogy ez a körülmény elriasztja az ügyvédeket a jogi segítő szervezettel való együttműködéstől, különös tekintettel arra, hogy egy olyan szolgáltatás ellátására vállalnak kötelezettséget, amely a hazai gyakorlatban teljesen új, és így tapasztalataik sincsenek.

¹ A Tanács Irányelv-javaslat a tagállamokban a menekültstátusz megadására és visszavonására irányuló eljárás minimumszabályairól (Amended proposal for a Council Directive on minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing refugee status, Council Document 14203/04, Asile 64, of 9 November 2004.)

Elriasztják a programban való részvételtől az ügyvédek és jogi segítő szervezeteket a „névjegyzékből való törlés”, azaz a szolgáltatási szerződés megszűnésére vonatkozó szabályok. Az általunk megkeresett ügyvédek között is voltak olyanok, akik a Jstv.-ben szereplő, a szerződés megszüntetésére vonatkozó súlyos korlátozások miatt nem vállalták a részvételt a programban.

Ugyancsak szűk teret hagy a törvény a jogi segítőnek a tekintetben, mely esetekben tagadhatja meg a jogi szolgáltatás nyújtását. A Bizottság, mint jogvédelemmel sok éve foglalkozó civil szervezet a vele megbízási szerződésben álló ügyvédekkel már létező – a Bizottság tevékenységét finanszírozó adományozók (pl. ENSZ Menekültügyi Főbiztosság) elvárásait is szem előtt tartó – szempontrendszerrel állított fel a jogi tanácsadás és képviselet elvállalására és megtagadására vonatkozóan. Esetünkben a havonta ellátni vállalt ügyfelek számának – a valós adatokat egyébként nem tükröző – rendkívül alacsony szinten történő meghatározása túlt alkalmas eszköznek a fenti probléma megelőzésére.

Míg a jogi segítő szervezet jelentkezése esetén használandó Adatlapon szerepelnie kell a szervezet megbízott ügyvédje adatainak, addig a Szolgáltatási szerződésben nincs a megbízott ügyvédre vonatkozó rovat. Nem egyértelmű, hogy abban az esetben, ha a jogi segítő szervezet és a megbízott ügyvéd között megszűnik a szerződés, kell-e, illetve lehet-e módosítani a szolgáltatási szerződést. A fentiek értelmében indokolt volna külön szolgáltatási szerződésmintát készíteni a jogi segítő szervezetek számára.

A társadalmi szervezettel együttműködő ügyvéd a szervezet tevékenységi körébe vágó jogi területre szakosodott. Ezért jogi segítő szervezet esetén az ügyvéd a társadalmi szervezettel való együttműködése keretében, arra való tekintettel vesz részt a jogi segítségnyújtásban, és egyéb ügyekben gyakran nem kíván részt venni a programban. Az esetek egy részében ez a helyzet áll fenn a Bizottság megbízott ügyvédei tekintetében. A jogszabály ilyen esetekre nem menti fel az ügyvédet az ügyvédi tevékenységnek a jogi segítségnyújtás egyéb területén való elvégzésének kötelezettsége alól.

Ezért fontosnak tartanánk, ha **a Jstv. 70. § (1) bekezdése az alábbi új, d) ponttal egészülne ki:**

d) „A társadalmi szervezettel létesített megállapodás keretében eljáró ügyvéd csak a szervezet tevékenységi körének megfelelő ügytípusokban köteles elvállalni a fél megbízását.”

3. Rászorultság

A jelenleg hatályos szabályozásban rászorultsági küszöbként meghatározott öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege (minimumnyugdíj) megítélésünk szerint oly mértékben alacsony, hogy a rászorulóknak igen széles körét zárja ki a teljes költségmentességben részesíthetők köréből. Ez ilyen formában negatív módon befolyásolhatja a leginkább rászorultak jogérvényesítési hajlandóságát, hiszen az igen alacsony jövedelmű fél alappal tarthat attól, hogy a jóhiszeműen megindított, ám hosszadalmas és bizonytalan kimenetelű polgári pert végül elveszíti, és a megelőlegezett perköltséget részben meg kell majd térítenie.

A rászorultság megítélésében a létminimum-számításokból kellene kiindulni. Akinek az egy főre eső jövedelme nem éri el a fogyasztói kosár alapján számított létminimumot, az a jogérvényesítés költségeit sem tudja megfizetni. Csak ez adna értelmet a részleges költségmentesség lehetőségének. Hiszen az öregségi nyugdíj legkisebb összege alapján megállapított költségmentesség bármiféle további szűkítése eleve méltánytalan.

4. Díjazás

Úgy gondoljuk, a jogi segítői óradíjak jelenlegi összege – a 2005. januári módosítás ellenére – továbbra sem éri el a kívánatos szintet.

Ismételten hangsúlyozzuk: annak érdekében, hogy a jogi segítségnyújtás rendszerében elegendő számú és szakértelmű jogi szakember vállaljon részt, a díjazás mellett kiegészítő motivációs eszközként megfontolandónak tartjuk adókedvezmények biztosítását (pl. az ügyvéd által ellátott összes ügy és a kirendelés alapján ellátott ügyek arányában társasági adó- vagy adóalap-csökkentő kedvezmények bevezetése).

A legtöbb ügyben a jogi segítőnek fizetett költségátalány nem fedezi még az alapvető kiadásokat sem (iratok beszerzése, levelezés, fordítás, telefon, illeték, utazási költségek). Különösen nagy súllyal merül fel a pl. menedékkérőknek nyújtott jogi szolgáltatások terén az utazási költség kérdése Bár a Jstv. hatálya jelenleg nem terjed ki a peres ügyekben nyújtott jogi segítségre, képviselőre, a későbbiekben – 2006. január elsejét követően, illetve különösen a fent hivatkozott, a menekültstátusz megadására és visszavonására irányuló eljárás minimumszabályairól szóló irányelv átültetése során – figyelemmel kell lenni arra, hogy a menedékjogi ügyekben hozott közigazgatási határozat felülvizsgálata a Fővárosi Bíróság kizárólagos hatáskörébe tartozik. (Az utazási költségekkel kapcsolatos probléma a peres eljárásban való részvétel esetén az eljárás minden szintjén felmerül.)

A törvényben a jogi segítő díjának megfizetésére előírt 60 napos teljesítési határidő azt eredményezi, hogy a jogi segítő előlegezi meg az eljárással kapcsolatos költségeket. Ez alapvetően befolyásolhatja, illetve esetlegessé teheti az ügyek szakszerű ellátását.

5. A büntetőeljárásban rászoruló terhelt

A Bizottság a kirendelt védői rendszer mélyreható reformját tarja szükségesnek, a kirendelt védői rendszerrel kapcsolatos kritikai észrevételeinket számos szakmai fórumon hangoztattuk².

Álláspontunk szerint olyan strukturális problémáról van szó, amelynek megoldása a rendszer radikális reformját, azaz a kirendelési funkció más szerv kezébe helyezését teszi szükségessé annak érdekében, hogy a nyomozó hatóság (és a vádhatóság) az előtte folyamatban lévő ügyekben csak jelezze a kirendelés szükségességét, a tényleges kirendelést, azaz a kirendelt védő kiválasztását és értesítését azonban az eljárásban semmilyen formában nem érdekelt szerv hajtsa végre. Ez az Igazságügyi Minisztérium Jogi Segítségnyújtó Szolgálatának bevonásával esetleg megoldható lenne.

6. A Jstv. személyi hatályának kiterjesztése

6.a. Indokolt lenne azon rászoruló külföldiek részére is hozzáférhetővé tenni a Jstv. keretében biztosított jogi szolgáltatást, akik **személyi szabadságuktól megfosztva idegenrendészeti őrizetben** vannak.

Már a normaszöveg előterjesztése is – helyesen – leszögezte, hogy az idegenrendészeti őrizet elrendelése „alapvető állampolgári jog korlátozását eredményezi”, ezért „nélkülözhetetlen az eljárás alá vontak jogvédelmének biztosítása”.

E *nélkülözhetetlen* jogvédelem biztosítását a jogalkotó a jogi segítségnyújtásról szóló törvényben elmulasztotta rendezni. Jelenleg a fogva tartott külföldiek közül csak a menedékjogi eljárás alatt álló külföldieket illeti meg a Jstv. alapján biztosított jogi segítség.

A fenti problémát nagy részben megoldotta a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. tv. (Idtv.) 2004. május elsején hatályba lépett új rendelkezése (Idtv. 52.§ (4)), amely a kötelező ügygondnoki képviselet bevezetésével jogvédelmet biztosít a magyar nyelvet nem ismerő, és meghatalmazott jogi képviselővel nem rendelkező külföldi állampolgár részére az idegenrendészeti őrizettel kapcsolatos bírósági eljárásban. Ugyanakkor szükségesnek tartanánk, hogy – éppen a kirendelt védői rendszerrel kapcsolatos problémák miatt is – az idegenrendészeti őrizetben fogva tartott külföldiekre is kiterjedjen a Jstv. személyi hatálya.

Jelenleg – az egyébként büntetőügyekben eljáró – bíró a büntetőeljárás során rendszerint kirendelt védőként eljáró ügyvédek közül rendel ki ügygondnokot a magyar nyelvet nem beszélő külföldi állampolgár képviseletére. A 2004. évi törvénymódosítás előkészítésekor a kodifikátor célja minden bizonnyal az volt, hogy megszüntesse az őrizettel kapcsolatban a büntetőeljárás háttér-jogszabályként történő alkalmazását

² A Magyar Helsinki Bizottság megjegyzései a Büntetőeljárásról szóló törvény módosításának 2005. májusi tervezetéhez, 2005. május 25., www.helsinki.hu weboldalon

A vétkesség vélelme: Sérelmes bánásmód és védői tevékenység az előzetes letartóztatásban lévő terheltek ellen folyó eljárásokban. Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2004.;

A magyar kirendelt védői rendszer strukturális problémái In: *A bűnözés új tendenciái, a kriminálpolitika változásai Közép- és Kelet-Európában.* A Nemzetközi Kriminológiai Társaság 65. Nemzetközi Kriminológiai Kurzusának előadásai. Bíbor Kiadó, 2004, Miskolc;

egy olyan törvényben, amelyben minden egyéb rendelkezés tekintetében az államigazgatási eljárás szabályait kell szubszidiárius jelleggel alkalmazni. A Magyar Helsinki Bizottság által sokszor kritizált, a büntetőeljárás szabályainak alkalmazását rendelő szakaszok hatályon kívül helyezésével és a kötelező ügygondnok-kirendelésre vonatkozó rendelkezések bevezetésével joggal következtettünk arra, hogy ezen túl nem büntetőbírák döntenek majd a bilincsből eljűk hurcolt külföldiek őrizetének meghosszabbításáról.

Különösen fontos, garanciális szerephez kell jutnia az ügygondnok eljárásának, hiszen a fél, majd egy évre meghosszabbítható – és az esetek túlnyomó részében meg is hosszabbított – őrizet törvényességi felülvizsgálatára vonatkozó jogorvoslati lehetőségeket lényegében megszüntette a jogalkotó. (Az őrizet törvényességének felülvizsgálatát az elrendeléstől számított 5 napon belül indítványozhatja a külföldi.)

Az ügygondnok kirendelése információink szerint ugyan általában megtörténik, de az ügygondnokok – többnyire az egyébként kirendelt védői feladatot ellátó ügyvédek – érdemben nem nyilatkoznak a személyes szabadság elvonása törvényességének kérdésében, ügyfelükkel nem konzultálnak (erre egyébként közös nyelv, vagy tolmács hiányában amúgy sem lenne esélyük).

Több helyütt megfogalmazott álláspontunk, hogy a hatékony jogvédelemhez való jog érvényesülése (melynek biztosítása a Magyar Köztársaságnak nemzetközi szerződésekből és az Alkotmányból fakadó kötelezettsége) a kirendelt védői rendszer mélyreható reformját igényli. Amíg a kirendelt védői rendszerrel kapcsolatos aggályok fennállnak, addig a fentiekben leírt rendszer szerint működő ügygondnok-kirendelés sem felel majd meg a hatékony jogvédelemhez való jog követelményének.

Meglátásunk szerint a jogalkotó nagy lépést tett ugyan az őrizetben tartott külföldiek – gyakran menedékkérők – jogérvényesítési lehetőségeinek biztosításához, ám semmi nem indokolja, hogy a rászorult külföldiek ne választhassanak szabadon ügyük képviselőjére a jogi segítők közül a vonatkozó jogterületben jártas ügyvédet, hiszen a törvény az államilag támogatott jogi segítségnyújtást igénybe vevő más rászoruló számára is lehetővé teszi a szabad ügyvédválasztást.

6.b. Álláspontunk szerint feltétlenül szükséges lenne, hogy a rászoruló minősülő **befogadottak** is hozzáférjenek a Jstv. alapján a menedékkérőknek egyébként hozzáférhető jogi szolgáltatásokhoz. A befogadotti státusz csakúgy, mint az elismert menekült, nemzetközi védelmet biztosító jogi státuszt jelent. Az Európai Közösség immár elfogadott és hazánk által a nemzeti jogba 2006. október 10-ig átültetendő, a Tanács 2004/83/EK irányelvének³ minimumszabályai is e két státusszal járó jogosítványok közelítését írják elő. Annak érdekében, hogy a „kiegészítő védelemben részesített”, illetve az annak alapjául szolgáló eljárás alatt álló külföldiek ne szenvedjenek indokolatlanul hátrányos megkülönböztetést, javasoljuk, hogy a „humanitárius tartózkodási engedéllyel rendelkező külföldire” is terjedjen ki a Jstv. személyi hatálya. Ez a személyi kör egyébként felölelné a menedékkérők körét is.

6.c. Ugyancsak indokoltnak tartjuk, hogy a **rászoruló külföldit a tartózkodási engedély meghosszabbítását megtagadó, illetve a kiutasítást elrendelő határozat ellen indított bírósági felülvizsgálati eljárásban** akkor is megillessa a költségmentesség, ha nem rendelkezik tartózkodási engedéllyel, de **családi életközösségben** él magyar állampolgárral, illetve bevándorlási, letelepedési engedéllyel rendelkező, vagy menekültként elismert külföldivel [Idtv. 39. § (1) bekezdés c. pont] Az ebbe a csoportba tartozókat ugyanis az idegenrendészeti jogszabályok nem részesítik védelemben, az országból való eltávolításuk viszont magyarországi családi kapcsolataik miatt ellenkezik az Alkotmány 15. §-ával (a házasság és a családi élet védelme), a családjogi törvénnyel és az Emberi Jogok Európai Egyezményének a családi életet védő 8. cikkével.

---

³ A Tanács 2004/83/EK irányelve (2004. április 29.) a harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről és az e státuszok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról.

6.d A fentiek fényében az esetleges törvénymódosítás során javasoljuk, hogy a **4. § az alábbi pontokkal egészüljön ki:**

„b) humanitárius tartózkodási engedéllyel rendelkező vagy menekültügyi eljárásban részt vevő külföldi személy;

f) az idegenrendészeti őrizet meghosszabbításáról döntő eljárás alá vont külföldi;

g) a magyar állampolgárral, továbbá a letelepedési vagy bevándorlási engedéllyel rendelkező külföldi állampolgárral, vagy elismert menekülttel családi életközösségben élő, de lakóhellyel, vagy jogszerű tartózkodási hellyel nem rendelkező külföldi a tartózkodási engedély megadását vagy meghosszabbítását megtagadó, illetve a kiutasításáról rendelkező közigazgatási határozat ellen indított felülvizsgálati eljárásban.”

7. A szolgáltatók körének kiterjesztése

A Magyar Helsinki Bizottság álláspontja szerint nem indokolt, hogy a szolgáltatók köre ügyvédekre és közjegyzőkre korlátozódjék. Az államigazgatási eljárásban a képviselőt még jogi diplomához sincs kötve. A jogi segítségnyújtásban laikusok természetesen nem vehetnek részt, de az indokolt, hogy a bírósági eljáráson kívüli segítségnyújtás terén (tanácsadás, beadványszerkesztés) lehetővé váljék, hogy jogvégzett, de nem ügyvéd vagy ügyvédjelölt jogászok egy-egy jogi szakvizsgával rendelkező irodavezető felügyelete alatt részt vegyenek a jogi segítségnyújtási rendszer működésében.

A Jstv. 66.§ (3) lehetővé teszi, hogy jogi oktatást végző egyetem jogi segítőként névjegyzékbe felvételét kérje, ha „nincs ügyvéd megbízottja, de jogi szakvizsgával vagy állam- és jogtudományi doktori fokozattal rendelkező egyetemi oktatója által vezetett, ügyfelek fogadására alkalmas helyiséggel rendelkező szervezeti egysége folytat jogvédő tevékenységet”. Álláspontunk szerint indokolt lenne a jogvédelemmel foglalkozó társadalmi szervezetek számára is lehetővé tenni, hogy jogi szakvizsgával rendelkező, de nem ügyvédi kamarai tag munkatársaik (illetve felügyeletük alatt, jogi szakvizsgával nem rendelkező jogász munkatársaik) – megbízási szerződés, vagy munkaszerződés alapján – a megbízott ügyvédekhez hasonlóan, a szervezet nevében és megbízásából jogi szolgáltatást nyújtsanak.

8. Szakmai tanácsadó testület létrehozása

A Magyar Helsinki Bizottság fontosnak tartja, hogy a jogi segítségnyújtó rendszerben jogi segítőként részt vevő személyek, szervezetek által nyújtott szolgáltatások minősége magas színvonalú legyen. Ez elősegíti a közpénzek célszerű felhasználását, továbbá a jogi segítségnyújtási rendszer reformjának azon célját, amely az igazságszolgáltatás hatékonyabb működéséhez kíván hozzájárulni. Álláspontunk szerint a Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat országos hivatala és megyei hivatalai mellett indokolt lenne létrehozni egy nem hatóságként működő szakmai tanácsadó testületet, amely nyomon követheti a jogi segítségnyújtásban részt vevők munkáját, konzultálhat egyes résztvevőkkel, és végső esetben javaslatot tehet a segítségnyújtó jogászoknak a névjegyzékből való törlésére. Egy ilyen szakmai testület végezhetné a kirendelt védői rendszer ellenőrzését és felügyeletét, ha a javaslatunknak megfelelően a jövőben, a Be. és a Jstv. módosítása kapcsán a kirendelt védői rendszer működtetése az IM PJSZ hatáskörébe tartozna.

9. Szakmai képzések

Megfontolandó, hogy milyen képzési rendszer dolgozható ki az egyes szakterületeken jogi segítségnyújtási szolgáltatást végzők részére. Az önköltségi alapon szervezhető továbbképzések résztvevői számára az így megszerzett szakmai tapasztalat előnyt biztosíthatna a szolgáltatói akkreditációért folyó versenyben.

Hosszú távon ugyancsak megfontolandó, hogy az egyes szakterületeken a jogi segítségnyújtási rendszerben való részvételhez, a névjegyzékbe történő felvételhez külön ebből a célból bevezetett szakvizsgán kelljen megfelelni. Így a „nép ügyvédje” programban csak olyan ügyvédek/jogászok vehetnének részt jogi segítőként, akik az általuk megjelölt szakterületen, a „jogi segítő szakvizsga” sikeres letétele után láthatnak el államilag finanszírozott jogi tanácsadást, képviselőt. Ehhez hasonló rendszert vezettek be a közelmúltban Angliában. Ez azonban csak akkor működik, ha a jogi segítségnyújtásban való részvétel az ügyvédi megélhetés jelentős tényezője.

Érdemes lenne megfontolni azon jogvédő szervezetek bevonását az esetleges képzésekbe, tapasztalatcserékbe, amelyek egy adott jogterületeken több éves szakmai és képzési tapasztalattal és gyakorlattal rendelkeznek. Egy erre kidolgozott rendszer hozzájárulhat ahhoz, hogy jobban érdeklített tegye a jogvédő társadalmi szervezeteket a jogi segítségnyújtási rendszerben való részvételre. (Ld. az 1. pontot).

10. Menedékkérőkre vonatkozó eljárási szabályok jogszabályi szintű rendezésének igénye

A menedékkérő külföldiek ügyében az ügyvéd és az ügyfél közötti kapcsolatnak alapvetően két formája lehetséges: (i) az esetek elenyésző részében a menedékkérő keresi fel irodájában az ügyvédet, (ii) az esetek túlnyomó többségében az ügyvéd a befogadó állomáson (illetve közösségi szálláson, idegenrendészeti fogdán) találkozik a menedékkérővel, és ott veszi fel a tényvázlatot. (Idegenrendészeti ügyekben és a fogva tartott menedékkérők esetén az ügyvéd szinte kizárólag idegenrendészeti (visszautasítási, kiutasítást előkészítő) őrizetben lévő külföldiekkel találkozik.)

A Jstv. személyi hatálya alá tartozó külföldiek általában nem tudnak magyarul, az idegenrendészeti őrizetben fogva tartottak pedig nem keresik fel az IM Pártfogói Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálatát.

Tolmácsolás

A gyakorlatban a támogatás engedélyezése iránti kérelmet mind a külföldi, mind a fogva tartott kérelmező helyett az ügyvédnek kell kitöltenie. Ehhez a jogi segítőnek a külföldiek esetén általában tolmácsot kell igénybe vennie. A menedékkérőkkel folytatott konzultáció, a tényállás felderítése, a jogi tanácsadás is tolmács közreműködésével történik. A Jstv. és a jogi segítségnyújtás igénybevételének részletes szabályairól szóló 10/2004. (III.30) IM rendelet (R.) vonatkozó szakaszai az utólagos engedélyezési eljárás esetén lényegében a jogi segítő feladatává teszik az ügyfél általános felvilágosítását a jogi segítségnyújtás rendszeréről, illetve a rászorultság fennállásának elbírálását. A felvilágosítás és az egyszerű megítélésű ügyekben felmerült jogi kérdésekben való tájékoztatás a megyei hivatalhoz forduló ügyfél részére jövedelmi és vagyoni helyzetének vizsgálata nélkül, illeték- és díjmentesen hozzáférhető.

A külföldi ügyfeleknek nyújtott jogi szolgáltatások esetén a fentiek nem csak a jogi szolgáltatásra fordított tényleges időkeret meghosszabbodását, de az azzal kapcsolatban felmerült költségek jelentős megnövekedését is eredményezik. Eleddig mind a jogi tanácsadás, mind a támogatás iránti kérelmek kitöltésénél és a Jstv. hatálya alá tartozó jogi szolgáltatás kérelmezésével és igénybe vételével kapcsolatban felmerülő tolmácsköltségeket a Magyar Helsinki Bizottság saját költségvetéséből finanszírozta.

Amennyiben a befogadó állomásokon lakó menedékkérők mégis felkeresnék a hivatalokat, a hivatal valószínűleg nem lenne képes ellátni a Jstv. 28. §-a alapján rá háruló, a nyomtatvány kitöltésében való segítségnyújtási, tájékoztatási kötelezettségét. A menedékkérők 30-40 különböző országból érkeznek, így a hivatal munkatársainak minden megyében 10-15 nyelven kellene naponta kiszorgálniuk az ügyfeleket. A tolmácsolás hiányával kapcsolatos másik probléma, hogy a jogi segítségnyújtás során a jelenlegi rendszer nem biztosítja, hogy a magyar nyelvet nem beszélő külföldi valóságban igénybe tudja venni a szolgáltatást, amikor a jogi tanácsadás legalapvetőbb elemét, a konzultációt sem tudja a jogi segítő lefolytatni a külföldivel. Pontosabban ezt a problémát úgy oldotta fel a jogalkotó, hogy bizakodik abban, hogy idegen nyelveket jól beszélő jogi segítő is kéri felvételüket a jogi segítői névjegyzékbe.

A jelenlegi helyzetben tehát a menedékkérők túlnyomó része azért veheti igénybe az államilag finanszírozott jogi segítséget, mert a Magyar Helsinki Bizottság finanszírozza a tolmácsolás költségeit. A külföldieknek nyújtott jogi szolgáltatás esetén indokolt volna, hogy ne a jogi segítő szervezet, vagy a szolgáltatást nyújtó ügyvéd fizesse a tolmácsolás költségeit, hiszen az nem sorolható az ügyvédi munkadíj, illetőleg az ügyvéd költségeihez tartozó tételek közé.

Álláspontunk szerint a jogalkotó és a mindenkori kormány feladata lenne az ehhez szükséges jogszabályi háttér és költségvetési források biztosítása. Indokolt lenne, hogy az állam – akár meghatározott díjtáblázat alapján – megtérítse a számlával igazolt tolmácsolási költségeket. Ellenkező esetben a jog gyakorlása kiüresedik, és a magyar nyelven vagy hangos beszéddel kommunikálni nem képes, azonban a Jstv. személyi hatálya alá tartozó személyek a szolgáltatást nem tudják igénybe venni.

A jelenleg az Országgyűlés előtt elfogadásra váró, T/15886. számú törvényjavaslatnak⁴ a Jstv. 39. §-át módosítani kívánó 138. §-a nagy előrelépést jelentene a fent jelzett probléma megoldására, ezért azt – bár előttünk a tolmácsolási és fordítási díj megfizetésére vonatkozó részletes elképzelések egyelőre nem ismeretesek – a Bizottság üdvözlendőnek tartja. Ugyanakkor megjegyezzük, hogy a javasolt szabályozás alapján sem látjuk megoldottnak a jogi segítő terhelő tolmácsoltségek állami finanszírozását a támogatás engedélyezését megelőzően.

Az engedélyezési eljárás egyszerűsítésének igénye országos hatáskörű jogvédő társadalmi szervezetek számára

Előzetes jelzéseinket alátámasztották az elmúlt kilenc hónap tapasztalatai: a jogi szolgáltatásra az esetek túlnyomó többségében a támogatás utólagos engedélyezésével kerül sor. Részint azért, mert a jogi szolgáltatás keretébe tartozó eljárási cselekmények általában nem haladják meg a két vagy négy órát, részint pedig azért, mert – még ha a jogi segítő által a beadvány/kereset elkészítésére fordított munkaórák száma egyébként az előzetes kérelmezést indokolná – a jogorvoslati kérelmek benyújtásának rövid határideje (sem a menedékjogi, sem az idegenrendészeti eljárásban) nem teszi lehetővé a kérelem benyújtására és elbírálására vonatkozó általános szabályok alkalmazását. (Ebből kifolyólag a Bizottság és megbízott ügyvédei, még olyan esetekben is az utólagos engedélyezés alapján jártak el, amikor egyébként a jogi szolgáltatásra fordított munkaidejük jóval meghaladta a 4 órát. Az egyes eljárási cselekményre fordított munkaidő menedékjogi és egyes idegenrendészeti eljárásokban az ilyen eljárások speciális jellegéből fakadóan is meghaladja a tipikus államigazgatási vagy polgári eljárásokban peren kívüli beadványok elkészítésére fordított időt. (Pl. a menedékkérők származási országáról szóló országinformációk a bizonyítási eljárások érdemi részét képezik, ezen információk felkutatása, begyűjtése azonban időigényes.)

Tekintettel a menekültügyi és idegenrendészeti eljárásoknál előírt rövid ügyintézési és jogorvoslati határidőkre, indokolt, hogy azokban az esetekben, amikor az eljáráshoz szükséges időkeret meghaladja a négy órát, az utólagos engedélyeztetés iránti kérelemmel egyidejűleg nyújtjuk be a kérelmet a további óraszámok engedélyezésére.

Indokolatlannak tartjuk, hogy bár a szolgáltatási szerződést jogi segítő szervezetként a Bizottság köti meg, és így számos kötelezettség (pl. adminisztráció) a szervezetet terheli, néhány, főleg adminisztratív jellegű kötelezettség az IM-el szerződésben nem álló ügyvédekre hárul. Tapasztalataink azt mutatják, hogy a jogi szolgáltatást ténylegesen nyújtó ügyvédek akkor válhatnak érdekeltté – rosszabb esetben hajlandóvá – a jogi segítő szervezet megbízásából a jogi segítségnyújtási rendszerben való közreműködésre, ha „viszonzásképp” a jogi segítő szervezet tehermentesíti őket az adminisztrációs terhek alól. Ez részben megoldható lenne olyan, a szervezetek részére biztosított eljárási kedvezményekkel, amik közül némelyeket a Bizottság és az IM közötti megállapodás már biztosít, illetve amelyekre az alábbiakban teszünk javaslatokat. Enélkül azonban sem a társadalmi szervezet, sem az ügyvéd nem érdekelt a jogi segítségnyújtási rendszerben való részvételben, hiszen végül a ráfordított idő és költség nem áll arányban a szolgáltatásért járó ellenszolgáltatással.

A Bizottság ügyfélkörében a támogatás engedélyezése iránti kérelmet és a teljesítési igazolást az esetek túlnyomó többségében a jogi segítővel szerződésben álló – az IM-el viszont szerződésben nem álló – ügyvéd tölti ki és nyújtja be a Bizottságon keresztül a hivatalhoz. A jogi segítséget nyújtó szervezet a Magyar Helsinki Bizottság, amelynek székhelye Budapest, az esetek túlnyomó részében azonban a szolgáltatást igénybe vevő ügyfél pl. a BÁH békéscsabai befogadó állomásán tartózkodik, a Bizottsággal kötött megbízási szerződés keretében eljáró ügyvéd irodája ugyancsak Békéscsabán van. A segítségnyújtás iránti kérelmet a jelenleg hatályos szabályok szerint a Békés Megyei Hivatalnál kell benyújtani.

Indokolatlanul bonyolulttá és nem utolsó sorban költségessé teszi tehát az eljárást az, hogy a Bizottságnak az ügyfelek tartózkodási helye szerint illetékes megyei hivatalhoz kell továbbítania azt az iratanyagot, amelyet az ügyvéd a Bizottságnak eljuttatott. Álláspontunk szerint a jogalkotónak figyelemmel kellene lenni arra a tényre, hogy egy jogi segítő szervezet – jelen esetben a Bizottság – havonta több tucat rászoruló ügyfél számára nyújt jogi szolgáltatást, akik közreműködésünk nélkül nagy valószínűséggel nem férnének hozzá a jogi segítségnyújtás rendszeréhez.

⁴ A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás szabályairól szóló 2004. évi CXL. tv. hatálybalépésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló törvényjavaslat (T/15886. szám)

Nagymértékben egyszerűsíteni az eljárást, ha a kérelmeket a Bizottság, mint jogi segítő vagy a Fővárosi, vagy a Pest Megyei Hivatalhoz nyújthatná be. Ehhez az R. 1. § (2) bekezdésnek megfelelő módosítására volna szükség.

Ugyancsak indokolatlan adminisztrációs terhet és jelentős költségtöbbletet jelent a számlák kiállításának jelenlegi rendszere. A jogi segítő szervezet az engedélyező határozatok alapján a számlákat ugyan az IM részére állítja ki, de azokat a határozatokat hozó megyei hivatalok részére kell visszaküldeni, havonta az ország különböző megyéibe.

A Bizottság országos ügyvédhálózatában dolgozó ügyvédeknek havi jelentéstételi kötelezettségük van a Bizottság felé. A Bizottság által 1998 óta működtetett „Menekékkérők hatékony jogvédelme” program követelményeinek és a jogi segítségnyújtás rendszerének összehangolására és racionalizálására irányuló kísérletként vetettük fel 2004-ben a háromoldalú egyeztetésen az eljárás egyszerűsítésének igényét. Az egyeztetés eredményeként a hatályos törvény keretei között a Bizottság részére nyújtott „kedvezményeket” tartalmazza az immár nyolc hónapja alkalmazott, 2004. augusztusában kelt, az IM PJSZ OH megyei (fővárosi) hivatalai jogi segítségnyújtás Osztályvezetői részére dr. Oswald Pál főigazgató-helyettes által aláírt Tájékoztató.

Kívánatosnak tartanánk, hogy az említett Tájékoztatóban meghatározott eljárás menetét a közeljövőben esedékes jogszabály-módosítás keretében a jogalkotó jogszabályban rögzítse. Az alábbiakban utalunk a Tájékoztató ezen pontjaira.

A Megállapodás eredményeképpen a Bizottság a menekékkérők, menekültek, menekékesek esetében egyszerűsített nyomtatványt használ a kérelem előterjesztésekor, amely az R. 1. mellékletében szereplő nyomtatvány A) része I. pontja 1-9. pontját, illetve a nyomtatvány B) részét tartalmazza. Ez a gyakorlatban jelentősen leegyszerűsítette az eljárás adminisztratív részét, és egyben költségkímélő megoldást is jelentett. Felmerülhet annak igénye, hogy ez a gyakorlatban alkalmazott eljárás legalább rendeleti szinten kerüljön szabályozásra, s így kiterjeszhető lenne olyan, a Jstv. 5.§ (2) bekezdésében meghatározott kérelmezői csoportokra is, akik a törvény alapján jövedelmi és vagyoni helyzetükre tekintet nélkül rászorultnak tekintendők.

A külföldi rászorultak esetében felmerülő problémák (pl. a nyelvi akadályok miatt a kérelmezés és a teljesítési igazolások bonyolult rendszerét az ügyfelek nem értik) megoldására érdemes lenne megfontolni olyan szabályok bevezetését, amelyek lehetővé tennék, hogy az ő esetükben a jogi segítő a támogatás engedélyezése során az ügyfél szabályszerű meghatalmazását csatolja és a magyar formanyomtatványt csak az ügyvéd írja alá. E szabály bevezetése hiányában is elkerülhetetlen azonban, hogy az IM PJSZ két/többnyelvű nyomtatványokat és tájékoztatókat tegyen hozzáférhetővé.

A jelenlegi gyakorlat szerint a nyomtatvány kitöltése során a menekékkérők kétféle módon igazolhatják ellátásra és támogatásra való jogosultságukat, azaz rászorultságukat: (i) humanitárius tartózkodási engedélyüknek a kérelemhez csatolásával, vagy (ii) a Közlemény rovatban nyilatkoznak arról, hogy „menekékkérők, jövedelmük, vagyonuk nincs, így jogosultak a menekékkérők számára biztosított ellátásra és támogatásra”. Ez utóbbira különösen akkor kerül sor, ha a menekékkérő idegenrendészeti őrizetben van, és részére a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal – jogszabályba ütköző módon – nem állított ki humanitárius tartózkodási engedélyt. A fenti megoldás a gyakorlatban jól működött, ezért fontosnak tartanánk, ha az legalább rendeleti szinten beépülne a szabályozásba.

A jelenlegi gyakorlat szerint a Bizottság havonta egy alkalommal, lehetőség szerint a tárgyhót követő hónap 15. napjáig egy „csomagban” küldi meg az illetékes megyei hivataloknak a tárgyhóban keletkezett, az adott megyei hivatal hatáskörébe tartozó valamennyi utólagos engedélyezéssel kapcsolatos iratot. Több ízben okozott azonban problémát, hogy a kérelem nyomtatvány benyújtására a R. 6. §-ban meghatározott 30 napos határidőt – egy, az adott hónap legelső napjaiban kitöltött kérelem esetén, vagy a fogva tartott ügyfeleinknek nyújtott jogi szolgáltatás hosszadalmassága okán – nem tudtuk betartani, ami a kérelem elutasítására adhat alapot. Indokolt lenne tehát az eljárási határidők esetleges módosítása annak érdekében, hogy a jelenlegi rendszer fenntartható legyen.

A megyei hivatalok menekültügyekben soron kívül, legfeljebb három munkanapon belül határozatot hoznak, amelyeket ugyancsak egy „csomagban” (soron kívül e-mailen, illetve faxon) küldenek meg a Bizottságnak.

Ez az eljárás az esetek túlnyomó részében a megállapodásnak megfelelően működött. A Bizottság ajánlaná, hogy e határidők jogszabályi formában legyenek szabályozva.

Előzetes kérelem esetén az ügyvéd küldi el kérelmet a megyei hivatalba, feltüntetve rajta, hogy az ügyfél kérelmére az ügyvédnek küldjék el a határozatot, aki így kézbesítési megbízottnak tekintendő; az erre vonatkozó megjegyzést az ügyvédnek a nyomtatványon fel kell tüntetnie, amit az ügyfélnek külön alá kell írni. A megyei hivatal az előzetes engedélyezés tárgyában hozott határozatáról a Bizottságnak (ugyancsak soron kívül) egy másolati példányt küld. Előzetes engedélyezés keretében nyújtott jogi szolgáltatásra a fentiekben említett okokból elvétve került csak sor.

A fentiek miatt felettébb sajnálatosnak, továbbá az e-kormányzat létrehozására irányuló törekvésekkel ellentétesnek tartjuk, hogy az Országgyűlés előtt részletes vitára váró, fent említett T/15886. számú törvényjavaslat 138. § a fentiekkel ellentétes irányba hat. A javaslat olyan új eljárási szabályokat ültetne a Jstv. 39. § helyébe, amely kizárja, hogy a hivatal a tv. szerinti ügyeket elektronikus úton intézze.

11. A „nép ügyvédje” a bv.-ben

A Bizottság ügyfeleinek jelentős része fogvatartott, akiknek panaszleveleire a Bizottság által megbízott ügyvéd válaszol. Munkatársaink rendszeresen felkeresik a büntetés-végrehajtási intézeteket és rendőrségi fogdákat, meghallgatják a fogvatartottak panaszait és a fogvatartással kapcsolatos ügyekben beadványokat szerkesztenek számukra.

A fogvatartottak jelentős része (feltehetőleg többsége) rászoruló, de éppen fogvatartása miatt nincs lehetősége arra, hogy a Jstv. 21. és 22.§ szakaszának megfelelő módon kérjen jogi segítséget az IM Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálatától. Nincs módja arra, hogy felvegye a kapcsolatot az IM PJSZ megyei hivatalaival, és az ott dolgozó ügyintézőktől igénybe vegye a Jstv. 28. § alapján egyébként a hivatalhoz forduló összes személyt megillető alapvető tanácsadást. Nincs módja arra sem, hogy beszeresse a rászorultság igazolásához szükséges dokumentumokat.

A fogvatartottak tekintetében is jogszabályi szinten volna kívánatos rendezni azt, hogy miképpen élhetnek a Jstv. által a rászorulóknak biztosított jogosultságokkal és lehetőségekkel. Egy fogvatartott számára a jogi segítségnyújtás engedélyezése iránti kérelemhez rendszeresített nyomtatvány kitöltése – akár rendőrségi fogdán, akár bv. intézetben, vagy a határőrség idegenrendészeti fogdáján tartják fogva – a fizikai körülményeik miatt szinte megoldhatatlan feladat. Ezért véleményünk szerint szükséges lenne a fogvatartott személyek vonatkozásában eltérő szabályokat alkalmazni.

A fenti probléma megoldására az alábbi megoldásokat tartjuk elképzelhetőnek:

A fogvatartottak esetében a jövedelemre és vagyonra vonatkozó adatokat egy nyilatkozat helyettesíthetné, a következő szöveggel: „Büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy fogvatartásomra való tekintettel jelenleg munkaviszonyból vagy vállalkozói tevékenységből származó jövedelemmel nem rendelkezem, és jövedelemem (nyugdíjam) a mai napot megelőző 12 hónap során sem haladta meg az öregségi nyugdíj legkisebb összegét⁵. Ingatlantulajdonom, gépjárművem, illetve egyéb vagyonom⁶ nincs. A foglalkoztatott fogvatartottak esetében a kérelemhez mellékelni kellene a bv. intézet igazolását a fogvatartott jövedelméről.

Ez a fogvatartottnak – azaz a segítségnyújtási engedélyezési eljárásban az ügyfélnek – lényegében az Áe. 28. § (2) bekezdésében⁷ foglaltak szerint tett nyilatkozata. A 2005. november elsejével hatályba lépő, a

⁵ A jövedelem megállapításánál az egy főre eső jövedelem összegéből le kell vonni a kérelmező által fizetendő tartásdíj vagy járadék összegét, illetve a lakáshitel havi törlesztő részletének a kérelmezőre eső összegét.

⁶ A vagyonba nem számítanak bele a szokásos életszükségleti és berendezési tárgyak; az az ingatlan, amelyben a kérelmező és az általa eltartottak laknak; a mozgáskorlátozott személy gépjárműve és az a gépjármű, amely nélkül a kérelmező foglalkozásának gyakorlása lehetetlenné válik; azok a vagyontárgyak, amelyek a mindenkori öregségi nyugdíj összegét meg nem haladó egy főre eső jövedelem megszerzéséhez szükségesek.

⁷ Áe. 28.§ (2) „Ha jogszabály másként nem rendelkezik, az aránytalanul nehezen beszerezhető irat helyett az ügyfél a bizonyítani kívánt tényről nyilatkozatot tehet”

közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. tv (Ket.) 52. § (3) bekezdése⁸ is lehetőséget teremt majd erre.

Tekintettel a fogvatartottak jogérvényesítésének gyakorlati nehézségeire, szükségesnek látjuk továbbá, hogy a megyei hivatal munkatársai rendszeresen ügyfélfogadást tartsanak minden olyan intézményben, ahol fogvatartást hajtanak végre. A jelen helyzetben ugyanis sem a bv. szervezeti keretei között működő nevelőktől, sem pedig a pártfogóktól nem várható el, hogy a fogvatartottaknak segítséget nyújtsanak a hivatalokkal való kapcsolatfelvételben, és az engedélyezési eljárás – akár utólagos, akár előzetes formában történő – lebonyolításában. Emiatt a hatékonyság szempontjából az a megoldás tűnik kézenfekvőnek, hogy a megyei hivatalok munkatársai havonta keressék fel a megye területén lévő bv. intézeteket, és azt kérelmező fogvatartottak részére tartsanak fogadóórát. Ismereteink szerint bizonyos megyékben már volt példa arra gyakorlatra, hogy a hivatal munkatársai esetenként a hivatal székhelyén – azaz az irodán – kívül látják el tevékenységüket.

A fogvatartott esetében – ha a segítségnyújtás előzetes engedélyezésére van szükség – a bv. intézet kötelezettségeként kellene előírni, hogy – kérelemre – a jogi segítségnyújtásra szerződött ügyvédek listáját a fogvatartott rendelkezésére bocsássa. Amennyiben a fogvatartott valamely ügyvédtől jogi segítséget kér, a jogi segítő megküldi a szükséges nyomtatványokat a fogvatartottnak, aki azokat kitöltve visszaküldi. A nyomtatvány szakszerű kitöltésének elősegítése céljából lehetővé kellene tenni, hogy a jogi segítő ezen indokból beléphessen a bv-be. Lehetővé kellene tenni továbbá, hogy a jogi segítségnyújtó szolgálat előtt az engedélyezés ügyében a fogvatartott által megkeresett jogi segítő járjon el. A rászorultság igazolását a fogvatartott büntetőjogi felelőssége tudatában tett nyilatkozata helyettesíti. A munkát végző fogvatartott jövedelméről az intézet ad igazolást.

E jogszabályi változások keresztülvitelére jó alkalmat biztosít, hogy folyamatban van az új büntetés-végrehajtási kódex megalkotása, amely széles körben átalakítja a fogvatartásra vonatkozó szabályokat.

***

---

⁸ Ket. 52. § (3) „Ha jogszabály másként nem rendelkezik, a hatóság az eljárásban a nem magyar nyelvű irat hiteles magyar fordítását is kérheti, továbbá az aránytalanul nehezen beszerezhető irat helyett az ügyfél a bizonyítani kívánt tényről nyilatkozatot tehet. Ilyen esetben az ügyfelet tájékoztatni kell a valótlan tartalmú nyilatkozattételének jogkövetkezményéről.”